

Драгана АМЕДОСКИ*

Историјски институт
Београд

Дејан БУЛИЋ*

Историјски институт
Београд

УЗГАЈАЊЕ СИТНЕ СТОКЕ У КАДИЛУКУ УЖИЦЕ 1596. ГОДИНЕ

Анстракт: У раду је саопштен попис села чији су становници узгајали овце и козе на територији кадилука Ужице, унутар Смедеревског санџака, крајем 16. века. Дефтер је сачињен 1596. године и показује да је узгајање ситне стоке заузимало водеће место у сточарској привреди ове области. Поред тога што се у попису нуде конкретни подаци о броју узгајане ситне стоке по селима, он пружа могућност да стекнемо и оквирну слику о границама кадилука Ужице у наведено доба.

Кључне речи: Османско царство, 16. век, кадилук Ужице, овчарина (*adet-i âgnâm*), Смедеревски санџак.

Abstract: The paper presents a list of villages whose inhabitants bred sheep and goats in the territory of the *kazâ* of Užice, in the Smederevo Sanjak, in the late 16th century. The defter compiled in 1596 shows that small livestock breeding was predominant in the livestock economy of this area. In addition to offering concrete data on the number of small livestock by village, the defter also allows us to create a broader picture about the borders of the *kazâ* of Užice in the given period.

Keywords: Ottoman Empire, 16th century, *kazâ* of Užice, sheep tax (*'adet-i âgnâm*), Sanjak of Smederevo.

Захваљујући погодним географским одликама, бројним пашњацима, ливадама и изворима питке воде, на територији данашње Западне Србије традиционално је развијено сточарство. Дошавши на ове просторе, Османлије су затекли посебно развијено узгајање ситне стоке – коза и оваца – па су врло брзо успоставили опорезивање ове привредне гране.¹

* dragana.amedoski@iib.ac.rs

* dejan.bulic@iib.ac.rs

¹ Гајење крупне стоке није опорезивано.

Велики узгајивачи ситне стоке плаћали су више пореза у различито доба године. Овчарина и торовина ('*adet-i aġnâm* и *resm-i agil*) убиране су независно од осталих дажбина, пошто су припадале султану, и за њих су вођени посебни дефтери (*aġnâm defteri*).² Број ситне стоке евидентиран је по селима, на нивоу кадилука, а порез је утврђиван одсеком.³ Локалне кадије су контролисале сакупљање дажбина. Новац сакупљен од пореза предаван је кадији на шеријатском суду.⁴ Мања стада од неколико оваца нису опорезована, јер се сматрало да је њихов узгој намењен за исхрану чланова домаћинства.

Дефтер овчарине који саопштавамо у продужетку чува се у Османском архиву Председништва државних архива Председништва Републике Турске у Истанбулу, у архивској серији *Kâmil Kereci*, група дефтера *Mevkufat Kalemi Ganem Kitabeti No 3949*.⁵ Ради се о сумарном попису који доноси само укупан број ситне стоке, за разлику од опширних пописа овчарине који садрже имена власника стада, као и број грла. Попис представља интегрални део пописа овчарине и торовине у целом Смедеревском санџаку, односно у кадилуцима Ужице, Мала Пожега, Чачак, Сребреница и Ваљево.⁶ Према попису кадилука Ужице, овчарина је сакупљана у 148 села.⁷ Утврђени број грла стоке износио је 84.239, а највише их је пописано у селима Дуги Дол (1.999), Гостиница (1.999), Маковиште (2.455), Бреково (2.714), Ивановић (2.915) и Љутице (2.999). Како регистроване пореске обавезе не разликују број оваца и коза, на основу традиције можемо претпоставити да је на простору Ужичког кадилука био заступљенији узгој оваца.

Иако овим врстама пописа нису обухваћена сва села која припадају једном кадилуку, на основу података у њима могуће је повући оквирне границе кадилука на који се односе. У складу с тим, може се закључити

² Н. Hadžibegić, *Porez na sitnu stoku i korišćenje ispaša*, POF VIII–IX (1958–59) 1960, 93.

³ Исто. Т. Катић, *Узгој коза и оваца на простору кадилука Бован крајем XVI века*, Крушевачки зборник 14 (2010) 239.

⁴ Н. Hadžibegić, *nav. delo*, 101, nap. 201.

⁵ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA).

⁶ Део овог пописа који се односи на кадилук Мала Пожега објављен је у претходном броју Мешовите грађе: Д. Амедоски, Д. Булић, *Османски попис овчарине и торовине у кадилуку Мала Пожега из 1596. године*, Мешовита грађа (Miscellanea) 40 (2019) 7–18.

⁷ Територија која је у време пописа 1596. године припадала кадилуку Ужице, с турским освајањем 1458. године нашла се у оквирима Смедеревског санџака, а према званичном турском попису из 1476. припадала је кадилуку Брвеник. У наредних неколико деценија, а свакако пре 1516. године, формиран је кадилук Ужице, од када се помиње у доступним турским дефтерима. Уп.: А. Аличић, *Турски катастарски пописи неких подручја западне Србије, 15. и 16. век*, I, Чачак 1984, 17–20.

да је кадилук Ужице крајем 16. века обухватао највећи део данашњих општина Ужице, Ариље и Косјерић, док су делом биле обухваћене и данашње општине Чајетина и Пожега, као и једно село општине Ваљево (Таор). Кадилук се на западу граничио с кадилуком Сребреница и то: од Шаргана и данашње Кремне граница је ишла на Борову главу, Велику стену и Кадињачу, а затим истакнутим врховима В. Приседо – Церје – Кик и преко Лисине избијала на мали Повлен и Црну гору. Северну границу према кадилуку Ваљево чинило је развође Црне горе, односно од југоисточних обронака Повлена, преко Маглеша и Маљена, до западних обронака Сувобора, где се кадилук Ужице граничио с кадилуком Островица. Одавде се граница спуштала истакнутим врховима Бабина Глава и Прванова Глава и даље ка југу обухватајући горњи и средњи ток реке Каменице, преко врха Оровица, потом на Стрмац, обухватајући Горњу, Средњу и Доњу Добрињу. Одавде линија разграничења избија на Скрапеж који у доњем току одваја кадилук Ужице од кадилука Пожега до ушћа у Моравицу. Одавде је река Моравица представљала границу два кадилука, све до села Добраче и Градине – река Трешњевица.⁸ На том месту се кадилук Ужице граничио с Босанским санџаком. Јужна граница кадилука, идући врховима Малич – Седалац – Кукутница – В. Пава – Трештена Стена – Црни Врх избијала је на Муртеницу, обухватајући најјужније село Љубиш. Одавде је западну границу чинио Златибор приближном линијом Муртеница – Чигота – Чукер – Стаменића вис и Шарган.

Преко евиденције села која су припадала кадилуку, а уз коришћење неких других старијих и млађих извора, могуће је податке из пописа искористити за утврђивање настанка појединих насеља и њихово трајање. Уз то, попис представља вредан прилог историји сточарства кадилука Ужице у последњој деценији 16. века.

Главна тржиште за пласман производа узгајивача коза и оваца у кадилуку било је град Ужице. Колико је за Ужице овчарство представљало важну привредну грану најбоље сведоче бројни занати у том граду у вези с обрадом коже и извозом животињских производа с овог подручја.⁹

⁸ За приближне границе кадилука Мала Пожега видети: Д. Амедоски, Д. Булић, *нав. дело*, 7–18.

⁹ А. Аличић, *Пописи*, I, 341–343; 479–483; исти, *Пописи*, II, Чачак 1985, 348–354; исти, *Пописи*, III, Чачак 1985, 43–52, 265–273; Д. Булић, *Насеља и становништво „Земље“ Моравице (XIV – средина XVI века)*, Докторска дисертација одбрањена на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду 2014. године, 172.

Превод:

[1]

ПОПИС ОВЧАРИНЕ И ТОРОВИНЕ КАДИЛУКА УЖИЦЕ

Село Јошаница,¹⁰ одсеком у рукама поменутог села 955, 955,¹¹ само девестопедесетпет оваца је регистровано.

Горња Плоскова,¹² одсеком у рукама поменутог села 455 оваца
Доња Висибаба,¹³ одсеком у рукама поменутог села 499 оваца
Горња Виси[баба],¹⁴ одсеком у рукама поменутог села 499 оваца
Гриска,¹⁵ одсеком у рукама поменутог села 699 оваца
Горње Грабовце,¹⁶ одсеком у рукама поменутог села 699 оваца
Доње Грабовце,¹⁷ одсеком у рукама поменутог села 999 оваца
Доња и Горња Речица,¹⁸ припада Мехмед-бегу, одсеком у рукама поменутог села 955 оваца

Северова,¹⁹ одсеком у рукама поменутог села 999 оваца
Ржава,²⁰ одсеком у рукама поменутог села 799 оваца
Радобуђа,²¹ одсеком у рукама поменутог села 455 оваца
Дренова,²² одсеком у рукама поменутог села 899 оваца
Прохоћница,²³ одсеком у рукама поменутог села 955 оваца
Коновић,²⁴ одсеком у рукама поменутог села 315 оваца
[2]

Горња Петина,²⁵ одсеком у рукама поменутог села 439 оваца

¹⁰ Село данас не постоји, али се налазило уз Јошанички поток код Пожеге.

¹¹ Написано сијакатским бројевима.

¹² Заселак Плоска у Годечеву, западно од Косјерића.

¹³ Данас Висибаба, код Пожеге.

¹⁴ Исто. Назив села, пропустом писара, наведен само као Горња Виси.

¹⁵ Село Гривска, југозападно од Ариља.

¹⁶ Данас не постоји, али вероватно у горњем току реке Грабовица, код Чајетине.

¹⁷ Вероватно у доњем току реке Грабовице, код Чајетине.

¹⁸ Данас Речице, јужно од Пожеге.

¹⁹ Северово, западно од Ариља.

²⁰ Ржаново, данас део Ариља.

²¹ Радобуђа, југозападно од Ариља.

²² Дренова, у општини Чајетина, код Љубиша.

²³ Прођица у Рожанству.

²⁴ Према А. Аличићу, Никојевићи у општини Чајетина: А. Аличић, *Пописи*, I, 514–515.

²⁵ Данас вероватно село Потпећ.

Средња Петина,²⁶ одсеком у рукама поменутог села 439 оваца
Хржана,²⁷ одсеком у рукама поменутог села 315 оваца
Горни Пшаник,²⁸ одсеком у рукама поменутог села 899 оваца
Сирогојна,²⁹ одсеком у рукама поменутог села 499 оваца
Дрежник,³⁰ одсеком у рукама поменутог села 499 оваца
Скражут,³¹ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца
Луке,³² царски хас, одсеком у рукама поменутог села 399 оваца
Рожанска,³³ [царски] хас, одсеком у рукама поменутог села 859 оваца
Јован Божидар 149 оваца
Укупно: 1.008 оваца
Чучане,³⁴ [царски] хас, одсеком у рукама поменутог села 399 оваца
Висока,³⁵ [царски] хас, одсеком у рукама поменутог села 999 оваца
Горње Скрачково,³⁶ [царски] хас, одсеком у рукама поменутог села
399 оваца
Горња Севолна,³⁷ [царски] хас, одсеком у рукама поменутог села 399 оваца
Трбкова,³⁸ [царски] хас, 655 оваца
Котоловце,³⁹ одсеком у рукама поменутог села 199
Бреково,⁴⁰ одсеком у рукама поменутог села 715
Примићур Доброј хришћанин, Омер-ага и Војин хришћанин 1.999,
1.999⁴¹ оваца
Укупно: 3714⁴² оваца
[3]
Горња Крушевица,⁴³ одсеком у рукама поменутог села 1.299 оваца

²⁶ Исто.

²⁷ Ражана, северно од Косјерића.

²⁸ Данас Шаник, део Биоске.

²⁹ Сирогојно на Златибору, општина Чајетина.

³⁰ Дрежник, југоисточно од Ужица.

³¹ Скржути, јужно од Ужица.

³² Потес у Скржутима.

³³ Рожанство, јужно од Ужица.

³⁴ Данас непознато.

³⁵ Висока, југозападно од Ариља.

³⁶ Сврачково, јужно од Пожеге.

³⁷ Данас Севојно, код Ужица.

³⁸ Данас Трипкова, југозападно од Ужица.

³⁹ Вероватно Котољевац, део Ступчевића.

⁴⁰ Бреково, југозападно од Ариља.

⁴¹ Написано сијакатским бројевима.

⁴² Писар је погрешно написао 3714. Тачан збир је 2714.

⁴³ Данас Крушчица, југозападно од Ариља.

Доња Крушевица,⁴⁴ одсеком у рукама поменутог села 299 оваца
Мартолош, 455 оваца
Укупно: 754 оваца
Јагодина,⁴⁵ одсеком у рукама поменутог села 999 оваца
Вукадиновце,⁴⁶ одсеком у рукама поменутог села 395 оваца
Мачкат,⁴⁷ припада Муса-бегу, одсеком у рукама поменутог села 399 оваца
Симеун 300 оваца
Укупно: 699 оваца
Диретна,⁴⁸ припада черибаши,⁴⁹ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца
Љубиш,⁵⁰ одсеком у рукама поменутог села 1.199, 1.199⁵¹ оваца
Катушница,⁵² одсеком у рукама поменутог села 899 оваца
Стремце,⁵³ одсеком у рукама поменутог села 499 оваца
Суђинце,⁵⁴ одсеком у рукама поменутог села 699 оваца
Крива Рика,⁵⁵ одсеком у рукама поменутог села 455 оваца
Конетић са Коритником,⁵⁶ одсеком у рукама поменутог села 499
Горња Биоска,⁵⁷ одсеком у рукама поменутог села 699 оваца
Пештан,⁵⁸ одсеком у рукама поменутог села 699 оваца
Годевик,⁵⁹ одсеком у рукама поменутог села 355 оваца
Хоћина,⁶⁰ одсеком у рукама поменутог села 199, 199,⁶¹

стодеведесетдевет оваца

⁴⁴ Исто.

⁴⁵ Непознато.

⁴⁶ Непознато.

⁴⁷ Мачкат на Златибору.

⁴⁸ Дријетањ, код Ужица.

⁴⁹ Виши стерешина војнука или заповедник војнука у једној нахији. Исто што и *serasker*.

⁵⁰ Љубиш, јужно од Ужица.

⁵¹ Написано сијакатским бројевима.

⁵² Данас засеок Дренове на реци Катушници. Извориште реке је у данашњем Алином потоку.

⁵³ Вероватно Стрмац, део села Кремна.

⁵⁴ Вероватно река Суђица код Мачката. Назив сачуван у имену реке Суђица.

⁵⁵ Данас Крива Река, јужно од Ужица.

⁵⁶ Конетић непознато, а Коритник је заселак Радобуђе према: А. Аличић, *Пописи*, I, 596.

⁵⁷ Биоска, западно од Ужица.

⁵⁸ Данас непознато, али како су њени становници чували дербенде око Градине – река Трешњевица, морало би се налазити негде у близини. уп: А. Аличић, *Пописи*, I, 492. Име топонима указује на пећину, којих има у Добрачама и Брекову.

⁵⁹ Годовик, јужно од Пожеге.

⁶⁰ Непознато.

⁶¹ Написано сијакатским бројевима.

[4]

Дубка и Коште,⁶² одсеком у рукама поменутог села 299 оваца
Ковича Лука,⁶³ одсеком у рукама поменутог села 125, 125,⁶⁴ само
стодвадесетпет оваца

Трновце,⁶⁵ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца
Доња Петина,⁶⁶ припада Харамии-чаушу, 999, 999,⁶⁷ само
двестодеведесетдевет оваца

Доњи Пшаник,⁶⁸ одсеком у рукама поменутог села 349 оваца
Врањани са Ковича Потоком,⁶⁹ одсеком у рукама поменутог села 955
оваца

Врдука,⁷⁰ одсеком у рукама поменутог села 299 оваца
Доња Сфрачкова,⁷¹ одсеком у рукама поменутог села 299
Доња Севолна,⁷² одсеком у рукама поменутог села 499 оваца
Средња Добрина,⁷³ одсеком у рукама поменутог села 699 оваца
Доња Добрина,⁷⁴ одсеком у рукама поменутог села 499 оваца
Горња Добрина,⁷⁵ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца
Томаш Милашин 199 оваца

Укупно: 598 оваца

Засеље,⁷⁶ одсеком у рукама поменутог села 425 оваца
Горња Каменица,⁷⁷ одсеком у рукама поменутог села 349 оваца
Белоперица,⁷⁸ одсеком у рукама поменутог села 699 оваца

⁶² Данашњи Дубци код Буара, западно од Ужица, док се село Коште вероватно налазило уз реку Коштицу, код Ужица.

⁶³ Претпостављамо да је реч о Ковчића брду у Рожанству.

⁶⁴ Написано сијакатским бројевима.

⁶⁵ Највероватније засеок Сирогојна. Постоје и Трнава код реке Лужнице и Трнава код Ужица ка Врутцима.

⁶⁶ Вероватно село Потпећ, упореди нап. 25 и 26.

⁶⁷ Написано сијакатским бројевима.

⁶⁸ Шаник код Биоске.

⁶⁹ Врањани, северозападно од Пожеге, док је Ковича Поток данас непознат.

⁷⁰ Вероватно село Врутци.

⁷¹ Данас само Сврачково, јужно од Пожеге.

⁷² Данас само Севојно код Ужица.

⁷³ Истоимено село северно од Пожеге.

⁷⁴ Истоимено село северно од Пожеге.

⁷⁵ Истоимено село северно од Пожеге.

⁷⁶ Засеље, североисточно од Ужица.

⁷⁷ Негде у горњем току реке Каменице, североисточно од Пожеге.

⁷⁸ Бјелоперице, код Косјерића.

[5]

Дреновци,⁷⁹ одсеком у рукама поменутог села 355 оваца

Субјел,⁸⁰ одсеком у рукама поменутог села 599, 599,⁸¹ само
петсодеведесетдевет оваца

Љутице,⁸² тимар Ахмеда чавуша, одсеком у рукама поменутог села
2.999 оваца

Маковиште,⁸³ одсеком у рукама поменутог села 2.455 оваца

Тахор,⁸⁴ одсеком у рукама поменутог села 399, 399,⁸⁵ само
тристадеведесетдевет оваца

Храсна,⁸⁶ одсеком у рукама поменутог села 199 оваца

Петронић,⁸⁷ одсеком у рукама поменутог села 310 оваца

Доња Каменица,⁸⁸ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца

Средња Каменица,⁸⁹ одсеком у рукама поменутог села 499 оваца

Годечево,⁹⁰ одсеком у рукама поменутог села 299 оваца

Љутовце,⁹¹ одсеком у рукама поменутог села 399, 399,⁹² само
тристадеведесетдевет оваца

Рогерузи,⁹³ одсеком у рукама поменутог села 899 оваца

Лубање,⁹⁴ одсеком у рукама поменутог села 399, 399,⁹⁵ само
тристадеведесетдевет оваца

Јунаков Поток,⁹⁶ одсеком у рукама поменутог села 355 оваца

Конска река,⁹⁷ дербенд поменутог села, одсеком у рукама поменутог
села 499 оваца

Вукојина,⁹⁸ одсеком у рукама поменутог села 299 оваца

⁷⁹ Дреновци, северно од Косјерића.

⁸⁰ Субјел, источно од Косјерића.

⁸¹ Написано сијакатским бројевима.

⁸² Данашње Љутице, подно Тометиног поља, у општини Пожега.

⁸³ Маковиште, северозападно од Косјерића.

⁸⁴ Таор, северно од Косјерића.

⁸⁵ Написано сијакатским бројевима.

⁸⁶ Расна, јужно од Пожеге.

⁸⁷ Непознато.

⁸⁸ У сливу реке Каменице, североисточно од Пожеге.

⁸⁹ Исто. Можда данас село Мршелъ.

⁹⁰ Годечево, северозападно од Косјерића.

⁹¹ Љутце у Жежевици.

⁹² Написано сијакатским бројевима.

⁹³ Вероватно село Роге, јужно од Пожеге.

⁹⁴ Љубање, јужно од Ужица.

⁹⁵ Написано сијакатским бројевима.

⁹⁶ Непознато, али према Аличићу, део Ужица: А. Аличић, *Пописи*, I, 66.

⁹⁷ Негде уз водоток Коњске реке код Кремне.

⁹⁸ Могуће Вујовина у Бучевцима, код Рожанства.

[6]

Радуша,⁹⁹ одсеком у рукама поменутог села 999 оваца

Жикале,¹⁰⁰ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца

Дуги Дол,¹⁰¹ одсеком у рукама поменутог села 1.999 оваца

Горња Равна,¹⁰² одсеком у рукама поменутог села 299 оваца

Доња Чичкова,¹⁰³ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца

Желине,¹⁰⁴ одсеком у рукама поменутог села 355 оваца

Кослов Поток,¹⁰⁵ одсеком у рукама поменутог села 199, 199,¹⁰⁶ само
стодеведесетдевет оваца

Мешник,¹⁰⁷ одсеком у рукама поменутог села 315 оваца

Драгосав Плавац 500 оваца

Укупно: 815 оваца

Горња Чичкова,¹⁰⁸ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца

Горња Качер,¹⁰⁹ одсеком у рукама поменутог села 299 оваца

Белуша,¹¹⁰ одсеком у рукама поменутог села 1.499 оваца

Латвица,¹¹¹ одсеком у рукама поменутог села 299 оваца

Јетовац,¹¹² одсеком у рукама поменутог села 455, 455¹¹³ оваца

Доња Равна,¹¹⁴ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца

Рибашевина,¹¹⁵ одсеком у рукама поменутог села 350 оваца

Јеловник,¹¹⁶ одсеком у рукама поменутог села 299 оваца

⁹⁹ Радуша, део Кремне.

¹⁰⁰ Жигале, југозападно од Ужица.

¹⁰¹ Засеок Кремне.

¹⁰² Данас село Равни, јужно од Ужица.

¹⁰³ Чичкова, некадашњи назив села Радошево западно од Ариља.

¹⁰⁴ Жељине, јужно од Ужица.

¹⁰⁵ Село Козле нашло се у попису из времена Првог српског устанка након чега се више не помиње: Т. Вукановић, *Насеља у Србији у доба Првог српског устанка 1804–1813*, Врање 1975. Код Аличића постоји Косилов Поток – део Ужица: А. Аличић, *Пописи*, I, 66. Већа је вероватноћа да је то река Козлица, притока Каменице код Тометиног поља.

¹⁰⁶ Написано сијакатским бројевима.

¹⁰⁷ Мешник, део Криве реке у општини Чајетина.

¹⁰⁸ Чичкова, некадашњи назив села Радошево западно од Ариља.

¹⁰⁹ Данас Качер, југозападно од Ужица.

¹¹⁰ Данас Бјелуша, југозападно од Ариља.

¹¹¹ Латвица, јужно од Ариља.

¹¹² Вероватно Јеловац, заселак Дреновена Златибору.

¹¹³ Написано сијакатским бројевима.

¹¹⁴ Данас село Равни, јужно од Ужица.

¹¹⁵ Рибашевина, северно од Ужица.

¹¹⁶ Данас не постоји. Вероватно се налазило у долини реке Јелав, у близини Мађера.

[7]

Мађер,¹¹⁷ одсеком у рукама поменутог села 699 оваца
Дубица,¹¹⁸ одсеком у рукама поменутог села 299 оваца
Каменица,¹¹⁹ одсеком у рукама поменутог села 275 оваца
Ивановић,¹²⁰ да се тражи од села по имену Братул,¹²¹ одсеком у
рукама поменутог села 2.915 оваца

Годелева,¹²² тимар Осман-бега, одсеком у рукама поменутог села
199, 199,¹²³ само стодеведесетдевет оваца

Горња Скрапежа,¹²⁴ одсеком у рукама поменутог села 309 оваца
Средња Скрапежа,¹²⁵ одсеком у рукама поменутог села 415 оваца
Доња Скрапежа,¹²⁶ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца
Трнава,¹²⁷ одсеком у рукама поменутог села 439 оваца
Богдан поток,¹²⁸ одсеком у рукама поменутог села 399, 399¹²⁹ оваца
Расточица,¹³⁰ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца
Изворштица,¹³¹ одсеком у рукама поменутог села 299 оваца
Доња Дренова,¹³² одсеком у рукама поменутог села 405 оваца
Доњи и Горњи Мушић,¹³³ одсеком у рукама поменутог села 340 оваца
Горица,¹³⁴ одсеком у рукама поменутог села 999 оваца
Загорица,¹³⁵ одсеком у рукама поменутог села 255 оваца

¹¹⁷ Мађер, северно од Пожеге.

¹¹⁸ Дубоко, западно од Каменице, Дубље у Галовићима или Дубница река у Брајковићима.

¹¹⁹ И данас село Каменица, уз ток Лужнице, у општини Ужице.

¹²⁰ Ивановићи, северно од Косјерића уз реку Кладоробу.

¹²¹ Данас овог топонима нема, али према усменој традицији Братул је стари топоним у Сечи Реци. Захваљујемо колеги др Недељку Радосављевићу на овом податку.

¹²² Годљево, западно од Косјерића.

¹²³ Написано сијакатским бројевима.

¹²⁴ Како се у пописима уз реку Скрапеж јављају узводно Галовић, а низводно Белоперица, остаје простор између ових села за убикацију Скрапежа. Према овоме Горњи Скрапеж био би Косјерић.

¹²⁵ Данас Косјерић.

¹²⁶ Вероватно село Тубићи.

¹²⁷ Трнава, код реке Лужнице.

¹²⁸ Данас Богданица, североисточно од Мршеља, у општини Пожега.

¹²⁹ Написано сијакатским бројевима.

¹³⁰ Неубицирано.

¹³¹ Неубицирано.

¹³² Данас Дреновци, северно од Косјерића.

¹³³ Мушићи, источно од Косјерића.

¹³⁴ Данас Горице, потес у Маковишту. Топоним није забележен у катастру, али мештани знају за овај потес код данашње задруге..

¹³⁵ Вероватно се налазило негде уз Горицу, северно од Косјерића.

[8]

Доња Мионица,¹³⁶ одсеком у рукама поменутог села 499 оваца

Скакавце,¹³⁷ одсеком у рукама поменутог села 499 оваца

Попова Река,¹³⁸ одсеком у рукама поменутог села 415 оваца

Прамун,¹³⁹ одсеком у рукама поменутог села 199, 199,¹⁴⁰ само

стодеведесетдевет оваца

Руда Буква,¹⁴¹ одсеком у рукама поменутог села 455 оваца

Полошница,¹⁴² одсеком у рукама поменутог села 229 оваца

Братул,¹⁴³ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца

Марчић,¹⁴⁴ одсеком у рукама поменутог села 149 оваца

Доња Гојна Гора,¹⁴⁵ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца

Горња Гојна Гора,¹⁴⁶ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца

Горња Кладаруб,¹⁴⁷ одсеком у рукама поменутог села 219 оваца

Јежев Поток,¹⁴⁸ одсеком у рукама поменутог села 495 оваца

[9]

Доња Дубица,¹⁴⁹ одсеком у рукама поменутог села 899 оваца

Грдовић,¹⁵⁰ одсеком у рукама поменутог села 299 оваца

Доњи Дрежник,¹⁵¹ одсеком у рукама поменутог села 299 оваца

Добродол,¹⁵² одсеком у рукама поменутог села 399 оваца

Горња, Доња и Средња Каран,¹⁵³ одсеком у рукама поменутог села 499 оваца

Велики Стапар,¹⁵⁴ одсеком у рукама поменутог села 999 оваца

¹³⁶ Данас Мионица, североисточно од Косјерића.

¹³⁷ Скакавци на реци Мионици, северно од Косјерића.

¹³⁸ Ово село је вероватно било позиционирано негде уз ток реке Поповице под Субјелском чуком, ка Мионици.

¹³⁹ Парамун, северозападно од Косјерића.

¹⁴⁰ Написано сијакатским бројевима.

¹⁴¹ Руда Буква, западно од Косјерића.

¹⁴² Данас Горња Полошница и Доња Полошница, западно од Косјерића.

¹⁴³ Видети напомену 121.

¹⁴⁴ Мрчићи, северно од Косјерића.

¹⁴⁵ Данас Гојна Гора, западно од Косјерића.

¹⁴⁶ Исто.

¹⁴⁷ Насеље у доњем току реке Кладарубе, највероватније данашњи Брајковићи.

¹⁴⁸ Данас Мала и Велика Жежевица, источно од Косјерића, у општини Пожега.

¹⁴⁹ Данас Дубница, северно од Косјерића уз истоимену речицу.

¹⁵⁰ Грдовићи, код Ариља.

¹⁵¹ Данас само Дрежник, југоисточно од Ужица.

¹⁵² Добродо, северозападно од Пожеге, у општини Ужице.

¹⁵³ Данас само Каран, североисточно од Ужица.

¹⁵⁴ Стапари, западно од Ужица.

Рупелево,¹⁵⁵ одсеком у рукама поменутог села 355 оваца
Губин Дол,¹⁵⁶ одсеком у рукама поменутог села 555 оваца
Живко 100 оваца
Укупно: 655
Сеча Река,¹⁵⁷ одсеком у рукама поменутог села 1.215 оваца
Добраче,¹⁵⁸ одсеком у рукама поменутог села 999 оваца
Гостиница,¹⁵⁹ одсеком у рукама поменутог села 1.999, 1.999,¹⁶⁰ само
хиљаду девесто деведесет девет оваца
Горњи Виревић,¹⁶¹ одсеком у рукама поменутог села 399 оваца
[10]
Грабовик,¹⁶² одсеком у рукама поменутог села 315 оваца
Горње Дреновце,¹⁶³ припада Пири халифи, одсеком у рукама
поменутог села 605, 605,¹⁶⁴ само шестопет оваца
Чехурић,¹⁶⁵ одсеком у рукама поменутог села 99, 99,¹⁶⁶ само
деведесет девет оваца
Горње Забучје,¹⁶⁷ одсеком у рукама поменутог села 99, 99,¹⁶⁸ само
деведесет девет оваца
Галовић,¹⁶⁹ одсеком у рукама поменутог села 99, 99,¹⁷⁰ само
деведесет девет оваца
Крушевица,¹⁷¹ одсеком у рукама поменутог села 99, 99,¹⁷² само
деведесет девет оваца
Хржана,¹⁷³ одсеком у рукама поменутог села 599 оваца

¹⁵⁵ Рупељево, јужно од Пожеге.

¹⁵⁶ Губин До, северно од Пожеге.

¹⁵⁷ Сеча Река, западно од Косјерића.

¹⁵⁸ Добраче, јужно од Ариља.

¹⁵⁹ Гостиница, северно од Ужица.

¹⁶⁰ Написано сијакатским бројевима.

¹⁶¹ Данас Вирово, северно од Ариља.

¹⁶² Грабовик, јужно од Ариља.

¹⁶³ Дреновци, северно од Косјерића.

¹⁶⁴ Написано сијакатским бројевима.

¹⁶⁵ Непознато.

¹⁶⁶ Написано сијакатским бројевима.

¹⁶⁷ Данас Забучје код Ужица.

¹⁶⁸ Написано сијакатским бројевима.

¹⁶⁹ Галовићи, код Косјерића на Скрапежу.

¹⁷⁰ Написано сијакатским бројевима.

¹⁷¹ Вероватно Крушчица код Варде.

¹⁷² Написано сијакатским бројевима.

¹⁷³ Село Ражана, северно од Косјерића. Како се већ једном помиње село истог назива, могуће је да се ради о Доњој Ражани и Горњој Ражани.

Хајмани¹⁷⁴ поменутог вилајета
Грла оваца: 3.290

Печат: [нечитак]

Овера на арапском:

Овај дефтер је издат са знањем убогог, безвредног Ахмеда, кадије у кадилуку Ужице.

Нека му Бог опрости грехе.

¹⁷⁴ Лица која нису уписана у дефтер, односно која не припадају никоме, дословно лутајућа лица, номади, чергари.

Факсимили:

1 (M.)

The image displays two pages of handwritten musical notation, likely a score for a piece titled "1 (M.)". The notation is written on two staves, one on the left and one on the right. The notation includes various musical symbols, notes, and rests, with some text in Cyrillic script interspersed. The left page has a circular stamp near the bottom left. The right page has a handwritten "1 (M.)" at the top right.

3

5

Handwritten musical notation on the left page, featuring staves with notes and lyrics in Arabic script. The notation is arranged in two columns, with the right column containing more complex musical structures and the left column containing simpler ones. A circular stamp is visible on the left side of the page.

Handwritten musical notation on the left page, featuring staves with notes and lyrics in Arabic script. The notation is arranged in two columns, with the right column containing more complex musical structures and the left column containing simpler ones. A circular stamp is visible on the left side of the page.

Handwritten musical notation on the left page, featuring staves with notes and lyrics in Arabic script. The notation is arranged in two columns, with the right column containing more complex musical structures and the left column containing simpler ones. A circular stamp is visible on the left side of the page.

Handwritten musical notation on the left page, featuring staves with notes and lyrics in Arabic script. The notation is arranged in two columns, with the right column containing more complex musical structures and the left column containing simpler ones. A circular stamp is visible on the left side of the page.

Handwritten musical notation on the left page, featuring staves with notes and lyrics in Arabic script. The notation is arranged in two columns, with the right column containing more complex musical structures and the left column containing simpler ones. A circular stamp is visible on the left side of the page.

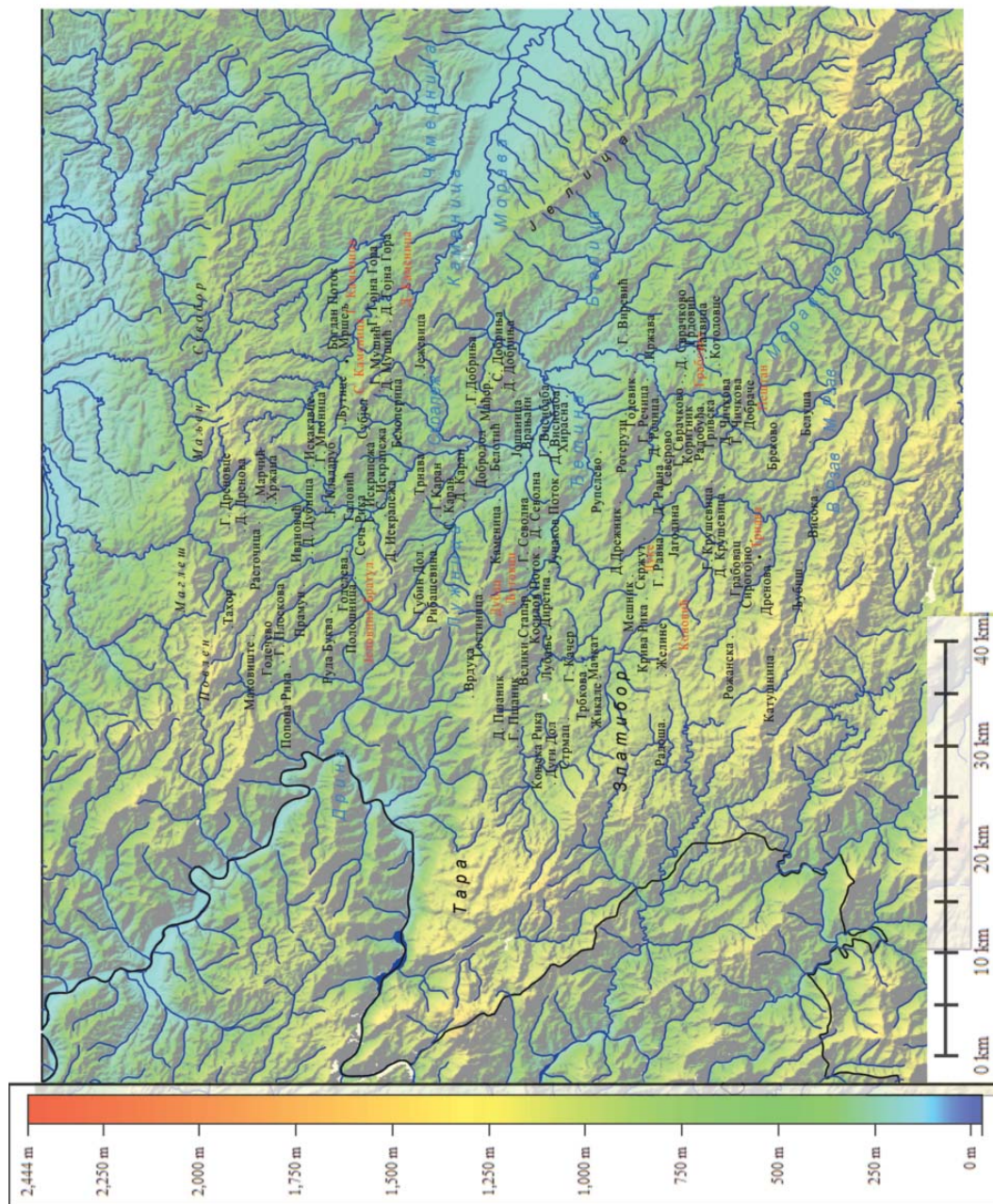
Handwritten musical notation on the right page, featuring staves with notes and lyrics in Arabic script. The notation is arranged in two columns, with the right column containing more complex musical structures and the left column containing simpler ones. A circular stamp is visible on the left side of the page.

Handwritten musical notation on the right page, featuring staves with notes and lyrics in Arabic script. The notation is arranged in two columns, with the right column containing more complex musical structures and the left column containing simpler ones. A circular stamp is visible on the left side of the page.

Handwritten musical notation on the right page, featuring staves with notes and lyrics in Arabic script. The notation is arranged in two columns, with the right column containing more complex musical structures and the left column containing simpler ones. A circular stamp is visible on the left side of the page.

Handwritten musical notation on the right page, featuring staves with notes and lyrics in Arabic script. The notation is arranged in two columns, with the right column containing more complex musical structures and the left column containing simpler ones. A circular stamp is visible on the left side of the page.

Handwritten musical notation on the right page, featuring staves with notes and lyrics in Arabic script. The notation is arranged in two columns, with the right column containing more complex musical structures and the left column containing simpler ones. A circular stamp is visible on the left side of the page.

Карта села у кадилуку Ужице која су опорезована овчарином и торовином

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ – LIST OF REFERENCES

Архиви – Archives

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)
- *Mevkufat Kalemi Ganem Kitabeti no 3949*.

Извори – Primary Sources

Bojanić D., *Turski zakoni i zakonski propisi iz XVI i XVII veka za Smederevsku, Kruševačku i Vidinsku oblast*, Beograd 1974.

Аличић А., *Турски катастарски пописи неких подручја западне Србије, 15. и 16. век, I–III*, Чачак 1984. [Aličić A., *Turski katastarski popisi nekih područja zapadne Srbije, 15. i 16. vek, I–III*, Čačak 1984, 1985]

Амедоски Д., Булић Д., *Османски попис овчарине и торовине у кадилуку Мала Пожега из 1596. године*, Мешовита грађа (Miscellanea) 40 (2019) 7–18. [Amedoski D., Bulić D., *Osmanski popis ovčarine i torovine u kadiluku Mala Požega iz 1596. godine*, Mešovita građa (Miscellanea) 40 (2019) 7–48]

Катић Т., *Дефтер овчарине и торовине кадилука Петруш из 1597/98. године*, Мешовита грађа (Miscellanea) 29 (2008) 2009, 63–71. [Katić T., *Defter ovčarine i torovine kadiluka Petruš iz 1597/98. godine*, Mešovita građa (Miscellanea) 29 (2008) 2009, 63–71]

Катић Т., *Узгој коза и оваца на простору кадилука Бован крајем XVI века*, Крушевачки зборник 14 (2010) 237–246. [Katić T., *Uzgoj koza i ovaca na prostoru kadiluka Bovan krajem XVI veka*, Kruševački zbornik 14 (2010) 237–246]

Литература – Secondary Works

Hadžibegić H., *Porez na sitnu stoku i korišćenje ispaša*, Prilozi za orijentalnu filologiju VIII–IX (1958–59) 1960, 63–109.

Бојанић Д., *Јадар у XVI и XVII веку*, Јадар у прошлости, Лозница 1985, 77–191. [Bojanić D., *Jadar u XVI i XVII veku*, Jadar u prošlosti, Loznica 1985, 77–191]

Булић Д., *Насеља и становништво „Земље“ Моравице (XIV – средина XVI века)*, Докторска дисертација одбрањена на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду 2014. године. [Bulić D., *Naselja i stanovništvo „Zemlje Moravice (XIV – sredina XVI veka)*, Doktorska disertacija odbranjena na Odeljenju za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu 2014. godine]

Вукановић, Т., *Насеља у Србији у доба Првог српског устанка 1804–1813*, Врање 1975. [Vukanović T., *Naselja u Srbiji u doba Prvog srpskog ustanka 1804–1813*, Vranje 1975]

Dragana AMEDOSKI – Dejan BULIĆ

**SMALL LIVESTOCK BREEDING IN THE KAZÂ OF UŽICE
IN THE YEAR 1596**

Summary

Due to favorable geographic features, numerous pastures, meadows and sources of potable water, the territory of today's western Serbia has a tradition of developed animal husbandry. The situation that Ottomans found there after the conquest was highly developed breeding of sheep and goats. Large breeders of small livestock paid several taxes in accordance with the season of the year. Smaller flocks of several sheep were not subject to taxation since breeding was intended for household use.

According to the register of the *kazâ* of Užice, sheep tax was collected in 148 villages. The number of sheep and goats collected in taxation was 84,239 heads and the largest number of small livestock was bred in the villages of Dugi Dol (1,999), Gostionica (1,999), Makovište (2,455), Brekovo (2,714), Ivanović (2,915) and Ljutice (2,999). As registered tax fees did not vary per number of sheep and goats, it is our assumption that sheep breeding was more represented in the area of the *kazâ* of Užice.

Even though this type of register does not encompass all the villages belonging to one *kazâ*, on the basis of provided data it is possible to draw approximate borders of the *kazâ* they were subject to. Therefore, we can come to the conclusion that the *kazâ* of Užice, at the end of the 16th century, covered most part of today's municipalities of Užice, Arilje and Kosjerić, partly covering the municipalities of Čajetina and Požega, as well as one of the villages of the Valjevo municipality (Taor).

It is possible to utilize register data in order to determine the time of emergence and duration of certain settlements within the *kazâ*, supported by other older and younger sources. Also, the register represents a valuable addendum to the history of small livestock breeding in the *kazâ* of Užice in the last decade of the 16th century.

Чланак примљен: 01. 06. 2020.

Чланак коначно прихваћен за објављивање: 02. 09. 2020.